

**Inleiding Vrienden Papier
Geschiedenis 16 mei 2013**

Wiel Brand

De geschiedenis van het ontstaan en de productie van papier gaat ver terug in de tijd. Om precies te zijn was dit 105 na Chr.

Papyrus=Papier

Papier ontleent zijn naam in basis aan de papyrusplant, De Babyloniërs, Egypte-naren en Romeinen ontdekten dat zij uit de plant papierachtig materiaal konden maken.

Het maken van papier op basis van plantaardige vezels is ontdekt in China.

Dit is toe te schrijven aan de Chinese keizerlijke ambtenaar Ts'ai Lun, die ongeveer 105 na Chr. uit textielafval en een bast van een moerbeiboom het eerste blad papier wist te maken.

Vanuit China via de Arabieren naar Europa gebracht.

De ontwikkeling van de papierindustrie voert ons al terug tot de Griekse oudheid. Ook de Nederlandse Papier industrie kan bogen op een rijk en fascinerend verleden.

Schaalvergroting, schaalverkleining, concentraties, verplaatsingen, samenwerking, concurrentie, fusies, overnames, ontvlechtingen. Joint venture strategische allianties, technische samenwerkingsovereenkomsten en participaties alles is al minstens 1 x voorbijgekomen.

Prijskartels, productie kartels, rationalisatie kartels, in en uitvoerkartels, normenkartels

Vanaf c.a. 1600 is historisch materiaal beschikbaar. Rond 1740 waren er meer dan 200 molens in gebruik

1835 - 1880 wind en waterkracht vervangen door stoom.

De Schoolmeester

Oorspronkelijk stonden er zo'n 60 door wind aangedreven papiermolens in de Zaanstreek. De Schoolmeester is de laatste die in de Zaanstreek is overgebleven.

De molen werd oorspronkelijk bemand door 13 man vast personeel en 5 tot 10 voddenscheursters.

Deze werden per kilogram betaald

De papier fabricage was in den beginne geconcentreerd in 2 kernen de Zaanstreek en de Veluwe.

Veluwe kleinschaligheid 4 tot 6 personen in de molen en heel veel kinderarbeid. Molen vaak in erfpacht. Werkers hadden noodzakelijk veel nevenactiviteiten om hoofd boven water te houden. Veelal kleine boeren. Lonen beduidend lager wel $\frac{1}{3}$ van die in de Zaanstreek. Arbeidsintensief.

Zaanstreek kapitaalsintensief grootschalig minimaal 25 werkers. Lonen waren beduidend hoger als op de Veluwe. Mede door hoge onderhoudskosten en doorbetalen bij windstilte.

Vermeldingswaardig is de periode 1919 - 1921. Veel faillissementen. Papier sector probeerde te overleven door arbeidstijdverkorting, lees geen werk geen loon, maar wel dienstverband. WW bestond nog niet. 1925 trok de markt weer aan.

1931 aanvang nieuwe crisis.

Loonmatiging, geen verzet categorale bonden. 1936 nog 5600 werknemers in PKI.

	Papier.	Papieren zakken.	Enveloppen.
1938	6513	1191	716
1939	6530	2085	776
1940	6910	2191	834
1941	6744	2313	880
1942	6738	-	780
1943	5032	1516	617
1944	4166	1161	493
1945	3990	959	375

Na de oorlog moeizame opstart. Naast roof en verwoestingen (Renkum) gebrek aan grondstoffen vakbekwaam personeel. Verkrijgen vakbekwaam personeel nog jaren na de oorlog probleem. Tal van maatregelen om personeel te werven te behouden zoals investeren in opleidingen, huisvesting voor werknemers, kredietfaciliteiten om eigen woning te kopen.

Toch verhoging productie en productiviteit .

Per werknemer

1938	37 ton
1949	44 ton
1951	52 ton

Aantal werknemers vanaf 1948 nagenoeg stabiel tot 1954.

Verhoging productiviteit was credo. Naast de werktijden in de cao's vastgelegd werd er op zaterdag langer doorgewerkt en begonnen de voorbereidende werkzaamheden op maandag 2 uur voor aanvang van de officiële werktijd. Komt nu nog voor in 2 en 3 ploegendienstbedrijven.

Naast de verhoogde vraag naar producten profiteerde de bedrijfstak ook van de relatieve lage kosten voor arbeid.

De overheid hield de lonen en salarissen laag door middel van de geleide loonpolitiek. Hoewel de lonen in de sector relatief hoog waren t.o.v. andere bedrijfstakken was het moeilijk personeel aan te trekken met name op de Veluwe en in Limburg.

Door verhogen van de jeugdlonen tussenlonen en tal van maatregelen in de secundaire arbeidsvoorwaarden probeerde men de geleide loonpolitiek te ontlopen en het papiermakersvak aantrekkelijk te maken.

KNP groeide van 1954 tot 1960 met 1574 werknemers , verleende hypotheek, kocht en bouwde huizen om mensen te huisvesten en voerde in 1960 zelfs een dividend toeslag in om mensen te binden te behouden

Samenwerkingsverbanden (Coldenhove) werden gecreëerd om gezamenlijk mensen te werven. Zelfs uit Drenthe en Friesland werden mensen gehaald die nog nooit van papier maken hadden gehoord. Pas rond 1966 toen het personeelsbestand was verdubbeld naar ruim 12.000 kwam daar enigszins verandering en stabiliteit in.

De VNP onderhandelde toentertijd centraal namens alle papierbedrijven met de vakbonden.

Hoewel de lonen in vergelijking tot de rest van Nederland relatief hoog waren behoorden ze in Europa tot de laagste.

Uurlonen:

Nederland:	fl. 1,80
Duitsland:	fl. 2,15
Frankrijk:	fl. 2,35
België:	fl. 2,39

Terwijl het personeelsbestand gestaag groeide in de zestiger jaren bleef de productiviteit steken op gemiddeld 70 ton per werknemer. Oorzaak de invoering van de 45 uryge werkweek.

Vanaf begin jaren 50 wilde de werkgevers de bezetting van de machines vergroten, niet allen om kosten te besparen maar ook om de productie te verghogen. Men wilde naast geen stilstand maar ook op zondag werken. Invoering van vol continu was het middel.

Jarenlang principieel verzet van de kerken op de Veluwe, veel overleg met overheid, vakbonden en kerken leidde in de tweede helft van de zestiger jaren tot invoering van vol continu.

Na het vastlopen van de geleide loonpolitiek 1959 volgde een loonexplosie.

Invoering van de vrije zaterdag, gelijk loon voor mannen en vrouwen. Bijvoorbeeld bij v Gelder stegen de lonen, salarissen en sociale lasten in 1964 met 17%, terwijl het personeelsbestand iets afnam.

On dat moment koste een werknemer 2 5 x zoveel als in het begin van

Voorbeeld v Gelder.

	Wn	Lonen x fl.1000,-	Soc. Lasten x fl.1000,-	
	Kosten Wn			
1952	4248	fl. 13.643	fl. 4.372	fl. 4.240
1953	4253	fl. 14.081	fl. 4.538	fl. 4.380
1954	4403	fl. 15.930	fl. 5.107	fl. 4.780
1955	4550	fl. 17.203	fl. 5.679	fl. 5.030
1956	4553	fl. 18.465	fl. 6.339	fl. 5.450
1957	4690	fl. 20.560	fl. 7.151	fl. 5.910
1958	4672	fl. 21.340	fl. 7.140	fl. 6.100
1959	4717	fl. 22.590	fl. 7.350	fl. 6.300
1960	4808	fl. 26.381	fl. 8.165	fl. 7.490
1961	4910	fl. 28.492	fl. 8.933	fl. 7.690
1962	5012	fl. 31.823	fl. 10.555	fl. 8.460
1963	7180	fl. 49.313	fl. 13.786	fl. 8.790
1964	7142	fl. 57.987	fl. 15.957	fl. 10.350
1965	7307	fl. 64.061	fl.17.707	fl. 11.190

Na 1968 werd de vrije loonpolitiek ingevoerd. In 1969 kwam de automatische prijscompensatie. In 1973 volgde een nieuwe sterke loonontwikkeling.

Veel heel veel is nog te melden en de moeite waard om aan u en het nageslacht over te dragen. Gelukkig is veel gedocumenteerd, vastgelegd en behouden gebleven. Ook nu wordt nog steeds geschiedenis geschreven.

Op papier gesteld de geschiedenis van de Papier Industrie van Bram Bouwens

Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Nijmegen in Amsterdam

Er zijn overigens op nog veel meer plaatsen en boeken, foto's etc. beschikbaar.